

arról, hogy az eredetet felüntető megkülönböztetések eltűntessenek. Akadémikus jellegű volna a vita akörül, milyen számarányú legyen Magyarország részeseése e közös gyűjteményekben. Azt is lehet mondani: a régi kvóta-szerinti, azt is, hogy felearányú, mert az udvari gyűjtemények fenntartásának költségeihez az udvartartás költségei kereteiben felearányban járultunk. Ám ezeket a támasztópontjainkat felforgatta a világháború. Magyarország történelmi multját és évszázadok alatt megszerzett jogait azonban nem forgatta fel.

A modern szellem a jog diadalát jelenti az erőszak felett. Mi a történelem által támogatott jog és igazság alapján kívánjuk a

magunkét. Műtárgyakat zsákmányolnia még egy Napoleonnak is csak ideig-óráig sikerült.

Revideálnunk kell a Habsburgok műtárgyszerzéseit. A béketárgyalások labirintusában kell akadnia egy zugnak, ahol ezt is megbeszéljük. Magyarország nem kézihombákkal követeli a magáét, amint ezt Olaszország tette Bécsben ez évi február havában, hanem kézzelfogható történelmi tényekkel Ausztriát nem éri sérelem, ha teljesíti jogos kérésünket. Neki kevés, nekünk sok az, amiről szó van. És ha megkapjuk azt, ami bennünket illet, bizonyára eggyel megszaporodnak a békés szomszédi egymásmellettélés biztosítékai.

KISEMBEREK OTTHONA

Írta: THOROCZKAI WIGAND EDE

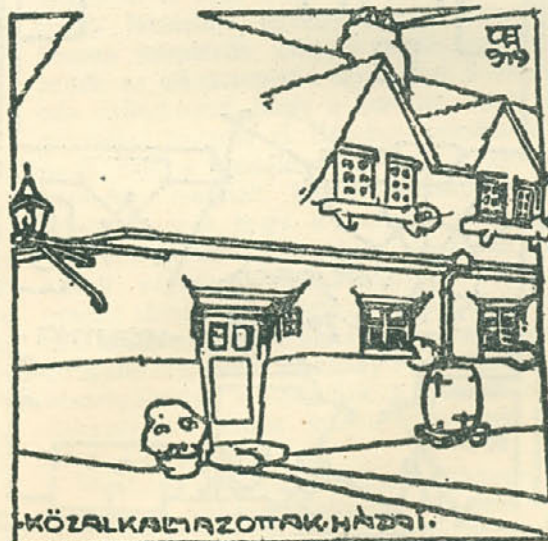
Budapest lakásviszonyainak nyomorúságos volta köz tudomású. Ezen a szomorú helyzeten csakis okos, erélyes és gyökeres városfejlesztési politikának érvényesülése segíthet. Legfőbb ideje, hogy az állam, főváros és a számba jövő egyéb tényezők véget vetve a sok meddő anktézésnek a cselekvés terére lépjenek és nagyszabású építési akcióval biztosítsák egyrészt fővárosunk lakásnyomorától sújtott lakóinak az egészségi és szociális követelményeknek megfelelő, emberséges elhelyezkedést és egy egyszerű városfejlődés föltételeit.

Szemem előtt egy kertvárosszerű övezet lebeg, mely Budapest periferiáit alkotná smagában foglalná megelégedett, boldog emberek hajlékait. Hivatalnokok, munkások és más vékonypénzű kisemberek derült és egészséges otthonaira gondoltam, amikor most e füzetben bemutatott terveimmel foglalkoztam. E rajzokhoz szeretnék néhány magyarázó szót fűzni. A tervezett lakóhelyiségek elrendezésénél különösen figyeltem az égtájakra s arra, hogy a tűzhely rendeltetésének megfelelő egykori méltó helyére jusson.

„Háztűzhely“ szó a magyarnál egyértelmű az otthon fogalmával, a tűzhely maga pedig a régieknél a ház szentsége volt s akarom, hogy a jövőben is meglegyen ez az ereje. Kis házakban főleg körülötte csoportosul a családi élet, ezért kell, hogy jelképe maradjon a háziasságnak.

A munkásember otthonában egy földőt bejárón át kerülünk az ácsorgóra. Innen jobbra a konyhásszobába. Ennek közel kell lennie a külső élethez, napi foglalatosságok-

hoz. Az anya is a tűzhely körül tölti legtöbb idejét. Ezért fontos a helye, hogy főzés közben szemügyre vehesse gazdaságát, játszó gyermekeit. E célra szolgál a lóca felett levő ablakocska, mely a lépcsőre is kitekint, hogy az ugrádozóknak baj ne essék. Ilyeténképpen egyhelyt elvégezheti bokros teendőit. Tűzhelyemet nemcsak ősi soron járó kegyelet illtette főhelyre, hanem szerepének fontossága is megköveteli. Ez a jó öreg nem tékozló, mely a főzéssel elvégezte dolgát s melegét füstbe bocsátná, hanem télvíz időben egy tolóajtón át légaknába vezetli s fűti a ház helyiségeit. Továbbá kapcsolatos a mögötte levő mosogatóhellyel, mely egyben fürdőszoba. Kádja mosóteknő. Mosogatóskor felemelhető az előtte levő csapóajtócska s néhány fokon

KÖZALKALMAZOTTAK HÁZAI.

Thoroczkal Wigand Ede: Közalkalmazottak háza. Eduard Thoroczkal Wigand: Beamtenhäuser. E. Thoroczkal Wigand: Malson d'employé.

MAGYAR NEMZETI HADSEREG
 TAGYMELEGSSÉG
 FŐVEZÉREDEK

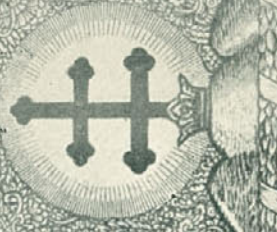
A budapesti egyetemet és főiskolát keresztlény ifjúsága, azon rendíthet-
 len hittel, és bizalommal ellátva, hogy ami kényszerít és magánosság meg ez
 országban van, az DAGYMÉLTÓSÁGOD köré csoportosított, átvételre
 DAGYMÉLTÓSÁGODAT és a nemzeti hadsereget. Egyben magyará-
 tottan hátsógeről, körbevetve bizodalmaival és feltétlen ragaszkodásával
 biztosságot.

Abban a rejtetes éjszakában melyben hónapok óta-singáskodott, ver-
 gődött megkínzott ifjú lelket DAGYMÉLTÓSÁGOD neve toll az el-
 ső biztoso segit meg a reménytelenség külső kiáradalmakban belsőkiáradás
 Azóta felkészültünk és most dolgozunk abban a tudatban, azon szent
 maggyőződéssel, hogy a nemzeti hadsereg eszményének diadalai jutásában
 fölírni lehetők segitkezést nyújtunk, körbevetve végül az időt, hogy
 DAGYMÉLTÓSÁGODAT, mint a nemzeti hadsereg fővezérét Budapest-
 fogadjassék.

Kérjük a Magyarok Istenét, vezérelje DAGYMÉLTÓSÁGODAT adion
 erőf. kitartást Magyarországi ügyeinkhez.

A budapesti Tudományegyetem, József műegyetem, Kereskedelmi
 akadémián, Középönzüvészetű főiskola, Mátörösi főiskola és Jarmánvársze-
 li iskola keresztlény ifjúsága nevében.
 Budapest, 1849 október.

J. Haranghy
Admiral N. v. Horthy
Magyar Nemzeti Hadsereg Fővezér
Magyar Nemzeti Hadsereg Fővezér

69. Haranghy Jenő: A főiskola hallgatók díszfelirata Horthy Miklós fővezérhez.

69. E. Haranghy: Ehrenadresse der ung. Hochschulüler an dem Oberbefehlshaber Admiral N. v. Horthy.

69. E. Haranghy: Diplôme adressé au Commandant de l'armée hongroise N. de Horthy.

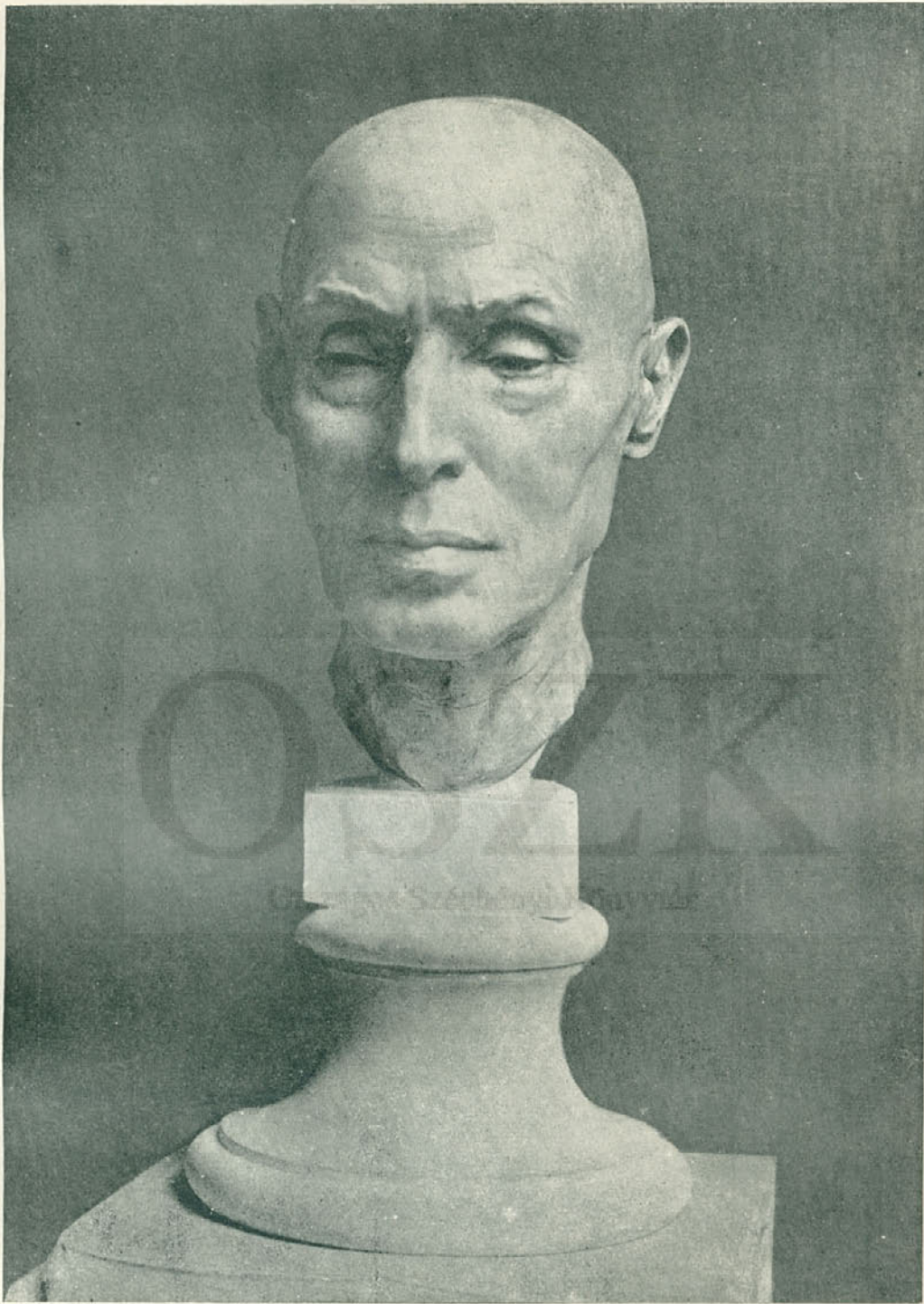
70

86

70. Lux Elek: Táncosnő.

70. A. Lux: Tänzerin.

70. A. Lux: Danseuse.

71

71. Lux Elek: Férfiképmás. Márvány.

71. A. Lux: Marmorbildnis eines Mannes.

71. A. Lux: Buste d'un homme en marbre.

87

6*

72

88 72. Lux Elek: Táncosnő. Bronzszobor.

72. A. Lux: Tánzerin. Bronze.

72. A. Lux: Danseuse. Bronze.

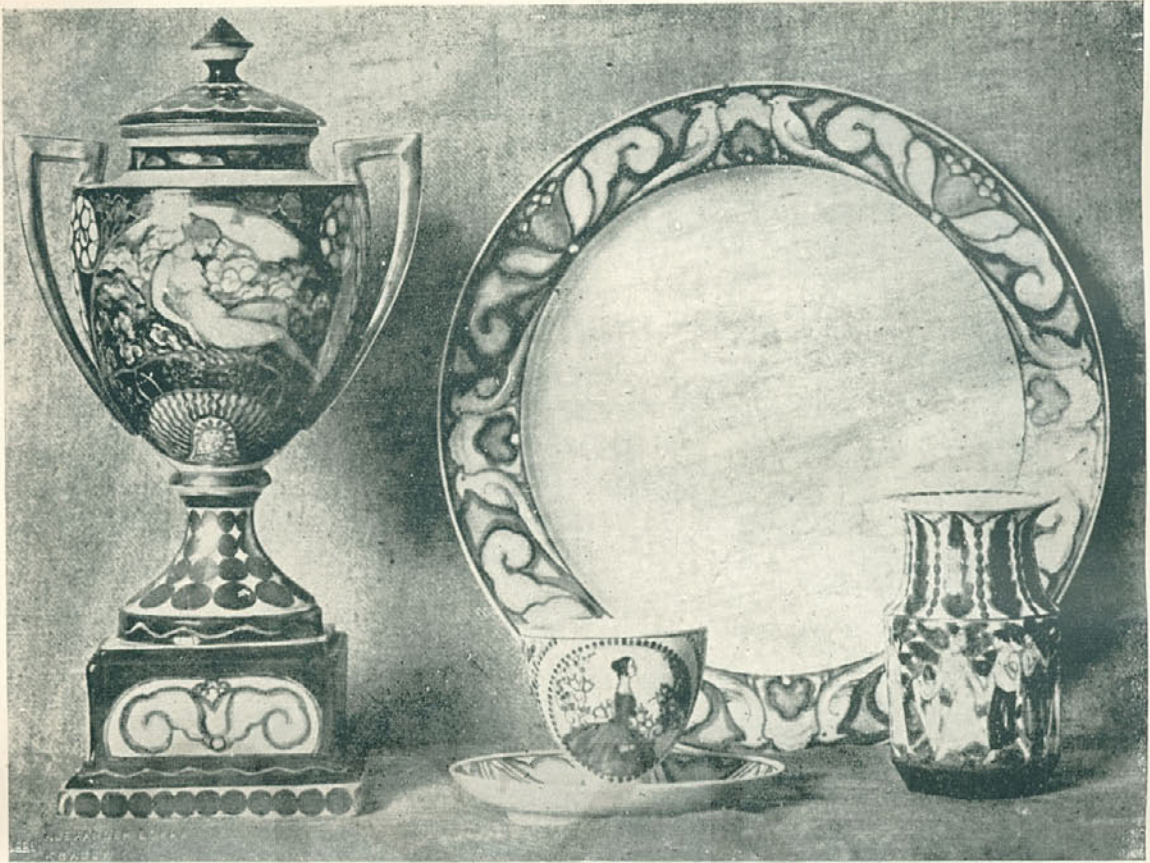
75

75. Lux Elek: Táncosnő. Bronzszobor.

75. A. Lux: Tänzerin. Bronze.

75. A. Lux: Danseuse. Bronze.

89

74

75

90

74–75. Borszéký Frigyes: Festett porcellánok.

74–75. Fr. Borszéký: Porcellanmalereien.

74–75. Fr. Borszéký: Porcelaine peintes.

76

76. Körösfői Kriesch Aladár: Szövött
fallszőnyeg. Készítette: Frey Rózsi.

76. A. Körösfői Kriesch: Gewebter
Wandteppich. Ausführung v. Rosa Frey.

76. A. Körösfői Kriesch: Tissu.

77

lelőve, elérhető a szükséges magasság padló és teknő közt. Tányérmosogatás szemben az öblögetőben, mely kiöntő is. Elmosogatott dolgok a kád falára illesztett lehajtható lécrácsra kerülnek, hogy a víz róluk a kádba leperegjen. Így megszáradva, felesleges eltörölgetni őket. Falon a kézmosdó. Melegvíz a tűzhely kazánjában, mely a házat állandóan ellátja. A főzés gőzeit pedig a tűzlap felett levő gőzfogó vezeti a kürtőbe. Egy a rendesnél magasabban elhelyezett széles ablakon szűrődik át a reggeli napfény. Különös figyelmet érdemel az éléstár és árnyékszék, hogy keleti fekvésük mellett mégis északi világitást kapjanak. Ablak alatt a szobában pad, kívül szintén s összefoglalt légtükrükben tyúkrekész. Ki jobb szereti, csinálthat magának a belső padban gunyaládát, a külsőben kerti szerszámnak valót. Mindkettőjük ülőlapjára forgatható pántot vasaltatunk s zárral is ellátható.

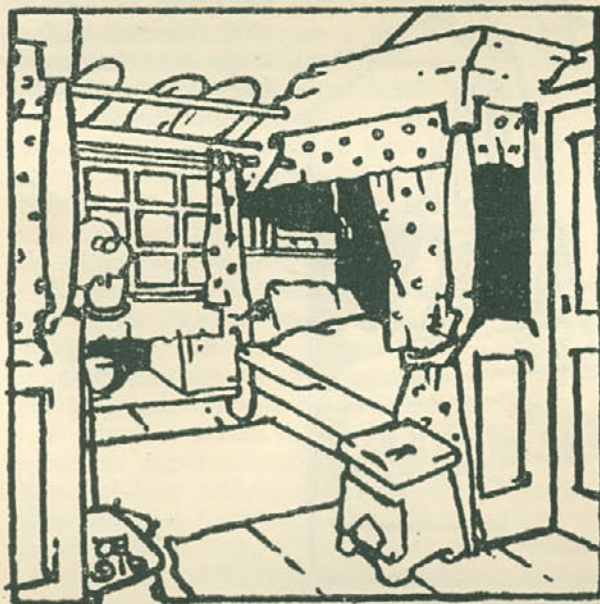
A lépcső a kis házban sok helyet vesz el, pedig a legtakarékosabban alkalmazható. Hogy az alatta levő helyet is kihasználhassuk, az ide került mosogatóhelyiség padlóját három lépcsőfokkal mélyebbre tettük, így az öblögető is jól elfér. Az emeleti kézmosdó szekrényének alsó ürét is kiuzsorázzuk arra, hogy a lépcső fölött levő szükséges magasságot elérjünk. Mindezek felhasználásával egyetlen négyszögméter alapra sikerült a lépcsőt felemelni, mi a ház területéből igazán keveset von el. Emeleten jobbra nyílik a szülők szobája, takarékos és a munkás igényeihez mért bútorokkal. A pamlag kettős úgy lehet gyermekeknek: ha támláját könyö-

köstől kifelé fordítjuk, még meg is védi őket három oldalról s a gyermekek nem eshetnek az alsó, kerekeken járó, szintén hálófülkéba. Egy kisebb szobában még egy hasonló alkalmazosság. E szoba célja kettős: míg a család fel nem cseperedik, hónapos szobának kiadható. Lakószoba jellege mégis megmarad. A két szobát nagy beépített szekrény választja el, melynek nagyobb része a nagy, kisebb a kis szobába szolgál. Egy-egy asztal, két-három szék. Mindez 30 m² beépített területen elfér.

Teljesen azonos célú a közalkalmazottak háza 37·50 m² területen. Különbség csupán, hogy külön konyhája, fürdője, pincéje van s a takaréktűzhely kazánja szolgáltatja a fűtéshez való melegvizet is.

A családi ház szintén minimális 49 m² területen nyugszik, a takarékoság és helykihasználás ötletei segítségével. Korlátozott alapterületen (7×7) mellett sikerült a ház fele nagyságát: cca 24 m²-t, nappali szobának felhasználni, mely egyben ebédlő, elfüggönyözhető csevegő- vagy zenefülkével. A kerek tornácra át az ácsorgóra jutunk, jobbra a klozet kézmosóval. Balra a konyha és kamra, előbbiből külön ki- és pincébe járó ajtóval, hol házmesterlakás is megbúvik. Az előbb említett nappaliban nyílt lépcső, beépített tálassal, felszolgálás megkönnyítésére kis ételátviteli ablakkal. Jobbra az ebédező félkörű virág-erkéllyel, mély fehérre mázolt ablakkal. Emeleten a visszavonulás szobái: háló, mellette fürdő W. C.-vel, mosdóval. Egy stúdió elrekeszhető fülkével, esetleg alvóalkalmazottsággal, vendég részére is. Ablak előtt a ház szélességében végigfutó virágos függőkertcske. A ház fűtése szintén melegvízfűtés a konyha takaréktűzhelyéből. Ez gazdaságosabb, amennyiben a konyha tűzhelyében a nap java részében mindig ég, melege ilyen módon felhasználható. Vagy lehet fűteni külön kályhával is. A konyha kürtője azonban mindenesetre az ácsorgón és a klozetten át legyen vezetve, hogy téli időben mindkettőt melegen tartsa. Az emeleten a kályhát az ablak elé tesszük, hogy a betóduló friss levegő rögtön átmelegedjék.

Végül fordítsunk figyelmet a kertre. Kérdés, mi jobb, ha a ház előtt fekszik vagy mögötte. Ha a ház előtt kevés a hely, nincs sok értelme. Ilyenkor érjük be házhosszat egy kis kerti földdel, szép termésköszegéllyel, melyből kúszónövények futhatnak a falakra, fedélre is. Lombzatában jó helyet találhatnak az ingó-bingó madárfészkek, előtte pedig hely marad egynéhány ómódi, paraszti, tarka-barka virágnak. Akáclombos, miegyéb — fás úton még

Thoroczkal Wigand
Ede: Hálószoba.

Eduard Thoroczkal
Wigand: Schlafzim-
mer.

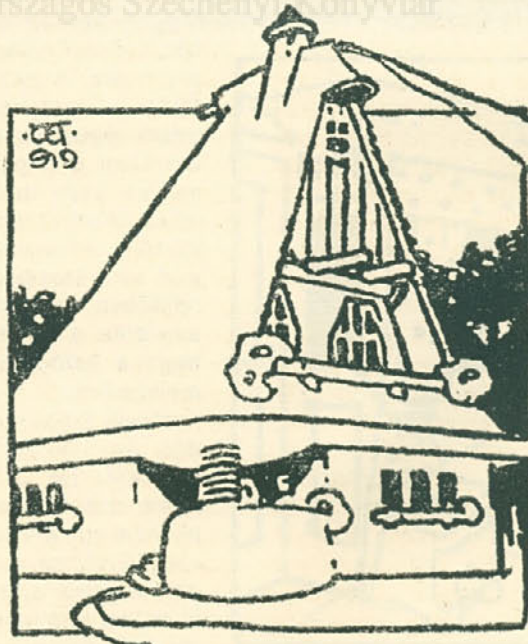
E. Thoroczkal Wi-
gand: Chambre à
coucher.

kevesebbel beérhetjük. Ablak alá lóca, ajtó előtt istrázsálhat egy-két vödörös oleander, melyet télre behordunk. Kevés költséggel jár, könnyen tisztán tartható és sokkal szebb a rendszeren virág nélkül hagyott, sivár előkerteknél. Ház mögött ülő kerteknek zárt sorban épült házaknál az a hátrányuk, hogy minden szemetet a lakáson keresztül kell cipelni. Rézszezről az elől fekvő kertet javallanám úgy, hogy a ház annak végében ülne. Így a zavartalan csönd biztosítva volna, barátságos képet nyújtana s keskenyebb utcával is beérhetnők, mely mégis széles, virágos kerti út látszatát keltene. Amit így az úton megtakarítanánk, a kert javára eshetnék. A kert virággal elegyes zöldeges-veteményes legyen. — Ha valaki jobban szereti, zöld pázsiton gyümölcsöst állíthat. Ez egyben a legszebb baromfiudvar is, benne kis libaszatató és tyúkrekész. — Házhoz vezető útját egres-, naspolya-, ribizkebokor övezze, közbe-közbe helyet engedve egy-néhány egyszerű, hímes köntösű parasztvirágnak. Az ilyen hátul ülő ház a leggazdaságosabb kihasználása egy kicsiny teleknek. Kibővített lakásunk a kert, ezért ennek és a háznak közös a lelke. A gazda egyénisége szabja meg lakóhelye külsejét, épp úgy mint viselője mindennapi gunyáit. Pénz emberiség, ruha tisztesség: gazdálkodjunk s ennek eredménye legyen otthonunk. Ne hitelre költekezzünk, de tisztességgel gyűjtsünk. Azt se kiálthassa a szomszéd: „Ebül gyűlt, ebül költ!” Házunkat ölelje oly kert, melynek a mi égünk a szülődajkája. Ház és kert ösztönözze mindennapi életünket szebb és bensőbb életre. Oly házikókra gondolok, melyeknek fehérre meszelt falain futórózsák, délignyitó (hajnalka),

lilásan nyíló bérce (clematis), vagy mária-sarkantyú bontakoznak... Kis veteményesüket határolja a kerttel szervesen összefüggő előkertés. Itt a sövényrózsa vagy örökzöld fagyal fehér, finomillatú virágaival. Kevés lomb is legyen, bimbóillatban úszó rózsák, lilium szízfalástban... plünkösdnek gyönyörű ideje nyissad meg őket nyiladozásra!

Ti pedig, kik építetek, építsetek a jövőben az embereknek házaikba életet! A szellem, mely benn lakik, a külsőre is rátsse bélyegét. Természetes éleffelfogású emberek olyan házat akarjanak maguknak, mely mentes minden hazugságtól s az állandóság követelményeinek megfelel. Egészséges, kellemes és kényelmes, tisztaság minden zugában. Ezek a házépítés alapelvei. Ezek keretében képződjék ki minden ház egyéni jellege. Így formanyelve élővé, színe igazzá lesz. Ha háznak vendéget fogad, első benyomásra természetes őszinteséget sugározzék. Hajlékunk legyen a csendes munka szentélye és ujjongó élet tanyája: otthona a komoly életnek és vidám kacagásnak.

Helyszűke miatt futtában jegyeztem most fel egyet-mást. Minderről és egyéb bokros kérdésekről beható részletességgel „Az én házam” címen (Táltos kiadó vállalatnál) megjelenendő könyvemben leszen szó. Szó esik ott az Isten házatól község házon át a különböző társadalmi rétegeket befogadó házakról is. Összefoglalása akar lenni annak, ami lelkie és nemesen szép az építőmesterségben, ma még álom... lehet, hogy évek választják el a megvalósulástól, attól, amikor majd minden ember lelke szerint való házban lakik, a maga kertjében sétálhat s igazi templomban imádkozik.

Thoroczkaí Wigand Ede: Csánádi ház.

Eduard Thoroczkaí Wigand: Famillienhaus.

E. Thoroczkaí Wigand: Maison de famille.